

A gazdasági válság földrajza – 2010. június

Munkaerőpiaci fordulat

2010 1. félévében jelentős változások mentek végbe a munkaerőpiacon. Ezek leglényegesebb eleme, hogy szinte folyamatosan csökken a munkanélküliség: a 2010 februárjában, a válság munkapiaci mélypontján még 653 ezer álláskeresőt regisztrált az Állami Foglalkoztatási Szolgálat, de a következő négy hónap alatt mintegy 100 ezerrel csökkent a regiszterben szereplők száma. Mindez azt jelenti, hogy a nyilvántartott álláskeresők munkavállalási korú népességen belüli aránya is számottevően javult ebben az időszakban: 9,8%-ról 8,1%-ra esett vissza. Februárban még csak nagyon halvány jelek utaltak a fordulatra, így például a szezonálisan kiigazított értékek már nem növekedtek tovább. A legjelentősebb javulás április és május hónapokban következett be, amikor 40-40 ezer fő került ki a Munkaügyi Kirendeltségek regisztereiből. A válság előtti időszak tapasztalatai szerint ebben az időszakban a javulás elsősorban néhány gazdasági ágazat (mezőgazdaság, építőipar, turizmus) szezonálisan változó munkaerő-igényéből fakad, aminek pozitív hatásait – a tavalyi évvel ellentétben – idén nem oltotta ki a többi ágazatot érintő elbocsátási hullám. Azonban a javulás teljes egészét nem magyarázza a szezonális: „válságmentes” években csupán 50 ezer fős kiáramlás tekinthető megszokottnak. Az ÁFSZ (Állami Foglalkoztatási Szolgálat) honlapjáról elérhető szezonálisan kiigazított idősorban¹ is trendforduló következett be, illetve májusban és júniusban az egy évvel korábbi értékhez képest is csökkentek a számértékek. (A legfrissebb adatok szerint a pozitív irányú elmozdulást júliusban nem követte javulás; ennek hátterében egyértelműen a pályakezdő fiatalok beáramlása áll.)

Az országos átlag számottevő területi különbségeket fed el az álláskeresők számának (1. térkép, 1. videó) és arányának (2. térkép, 2. videó) változásában. (Szezonálisan kiigazított területi adatok híján az egy évvel korábbi értékekhez viszonyítunk, a térképeken nem csupán a legutolsó időszakban, hanem az egy év alatt bekövetkezett változások láthatók, kistérségi szinten.) A fordulat jelentőségét mutatja, hogy korábbiakhoz képest újabb kategóriák bevezetésére kerülhetett sor, hiszen a válság kezdete, 2008 ősze óta alig találtunk olyan mikrokörzetet, amelyben ne romlott volna a helyzet – a javuló helyzetű kistérségek száma 2010. márciusig 10 alatt volt. Azóta azonban az álláskeresők számának és arányának csökkenésével jellemezhető kistérségek száma úgy megugrott, hogy célszerűnek tűnt differenciálni ezeket a csökkenés mértéke alapján is.

Összességében a változások térbeli vonatkozásainak elemzésével is alátámasztható, hogy nem pusztán szezonális indokokkal magyarázható a pozitív fordulat. 2010 1. negyedévében valóban a mezőgazdasági karakterrel jellemezhető alföldi, illetve a turisztikai profilú balatoni kistérségekben javult a leginkább a munkaerőpiaci helyzet. (Az építőipari munkahelyek számának emelkedése térben kevésbé lokalizálható.) Április és május környékén érdekes módon az ország leghátrányosabb helyzetű, munkanélküliséggel leginkább sújtott térségeiben (Cserehát, Szatmár, Ormánság) csökkent az álláskeresők aránya. Ez azért is figyelemre méltó, mivel ezekben a térségekben korábban a válság hatására nem emelkedett a regisztrált álláskeresők száma. Nem valószínű tehát, hogy e szociális problémákkal is terhelt, tartós munkanélküliséggel jellemezhető kistérségekben új piaci munkahelyek létesültek volna. Inkább a közmunkaprogramok nem szűnő intenzitásának eredményeit tükrözi a látványos változás. A szezonális jellegű hatások és a közcélú foglalkoztatás eredményei mellett egy harmadik tényező is szerepet játszik az országos átlag javulásában. Főképp májusban és júniusban, az exportorientált feldolgozóipari vállalkozásokat koncentráló, valamint ezek munkaerőpiaci vonzáskörzetébe tartozó kistérségekben is határozott, pozitív irányú

¹ A Multiráció Kft becslése: http://kisterseg.afsz.hu/index.php?static=szezkiig_tartalom&lang=hungarian

elmozdulás észlelhető. Vagyis a nyugati és észak-dunántúli országrészben is csökken a munkanélküliség.

Kissé furcsának tűnik ugyanakkor, hogy a fővárosi agglomerációban még egyáltalán nem észlelhetők a változás jelei. Ugyanis ebben a térségben az egy évvel korábbiakhoz képest még mindig növekszik az álláskeresők létszáma és aránya is. Ez különösen annak tekintetében érdekes, hogy az ország legfejlettebb gazdaságot tömörítő részéről van szó, ahol a munkaerőpiac még a válság legmélyén is viszonylag stabil maradt, és az álláskeresők munkavállalási korú népességen belüli aránya nem érte el az országos átlag felét sem, alig emelkedett 4% fölé. Úgy tűnik tehát, hogy a fővárosi agglomeráció munkapiaca a konjunkturális hullámzásokra a javulás időszakában is késve reagál.

Kiemelendő a pozitív munkaerőpiaci változások közül még az is, hogy az álláskeresők arányának területi kiegyenlítődése tovább folytatódott, és a korábbiakkal ellentétben az utóbbi hónapokban ez az elmaradottabb kistérségekben tapasztalható javulásnak, és nem a kedvezőbb helyzetű mikrokörzetek álláskeresői létszám-emelkedésének köszönhető. A munkanélküliség területi képe azonban továbbra is stabil (3. térkép, 3. videó), a legjobb és legrosszabb helyzetű térségek köre nem változott meg alapvetően, csupán a különbségek csökkentek.